

Naše gotické pamiatky svedčia o dokonalosti a bohatej rozmanitosti v rysovaní kružníc a tým aj výplní okien — kružieb. Na veľkých gotických stavbách všade vidieť snahu riešiť všetky kružby odlišne od seba, aby sa dve rovnaké nevyskytovali. Rozetové okná sa pritom riešili z geometrického hľadiska dvojakým spôsobom: 1. štvorcovým riešením vpísaným do kruhu, alebo 2. trojuholníkovým riešením do kruhu. Ich tvarovým umocnením a rozmanitým individuálnym prístupom sa docielili v neskoréj gotike krásne rozetové okná s kružbami.

Uvedme si malú síce, ale pekne vypracovanú ukážku (štvorcové riešenie do kruhu) okienka kaplnky Zápoľských v Spišskom Štvrtku. Konštrukcia okienka je jasná z vyobrazenia. Stredy kružníc „štvorlístka“ ležia v stredoch strán vpísaného a o 45° otočeného štvorca. Tento príklad je skromným príspevkom a ukážkou. U nás sa vyskytujú veľmi bohato členené a geometricky oveľa náročnejšie riešené kružby a rozetové okná. Chceme sa im venovať osve, a preto ich tu podrobnejšie nerozvádžam.

V gotickej meštianskej architektúre boli princípy komponovania okien v úplnom súlade s kompozíciou celého priečelia a jeho detailov.

V bratislavskej starej radnici vyhotovil neskorogotický podjazd a portály kamenár, ktorý predtým pracoval na gotickej prestavbe hradu. Dve okná západného priečelia Bratislavského hradu, ktoré uvedieme v ďalšom, javia rovnaké kompozičné zásady s onými v radničnom podjazde. Gotická prestavba hradu spadá do rokov 1431—1434.⁴⁹

Prvé z oboch je veľké okno na druhom poschodí západného priečelia (pri kaplnke). Kompozícia okna má iracionálne proporcie $(\sqrt{5} - 1) : \sqrt{5}$. S menšou presnosťou to je $1 : \sqrt{3}$, alebo ho môžeme analyzovať pomocou triangulácie. Vzťah $(\sqrt{5} - 1) : \sqrt{5}$ je základným vzťahom, osnou harmónie radničného podjazdu.

27. Korene stredovekých staviteľských hýt: 1. Praha, 2. Kolín n. Rýnom, 3. Zürich, 4. a 5. Viedeň a Strassburg (podľa Kadeřávka, Říhu).

Druhé okno západného priečelia hradu má geometrickú harmóniu proporcií vyjadritelnú opäť vzťahom $(\sqrt{5} - 1) : \sqrt{5}$ presne.

Ďalšie dva pekné príklady sú z Kremnice.

Meštiansky dom č. 36 v Kremnici bol postavený r. 1520, je teda neskorogotický. Jeho západné priečelie má niekoľko rovnakých okien komponovaných v pomere $(\sqrt{5} - 1) : 2$, čo je zlatý rez. Druhé menšie okienko v severnom priečelí, zrejme dielo toho istého majstra kamenára, má ten istý proporčný vzťah.

Vráťme sa ešte raz k princípom stredovekého projektovania pomocou kvadratury. Pokúsime sa geometricky analyzovať kompozíciu oporných

28. Ukážka kamenárskych značiek (podľa knihy Kadeřávka).

